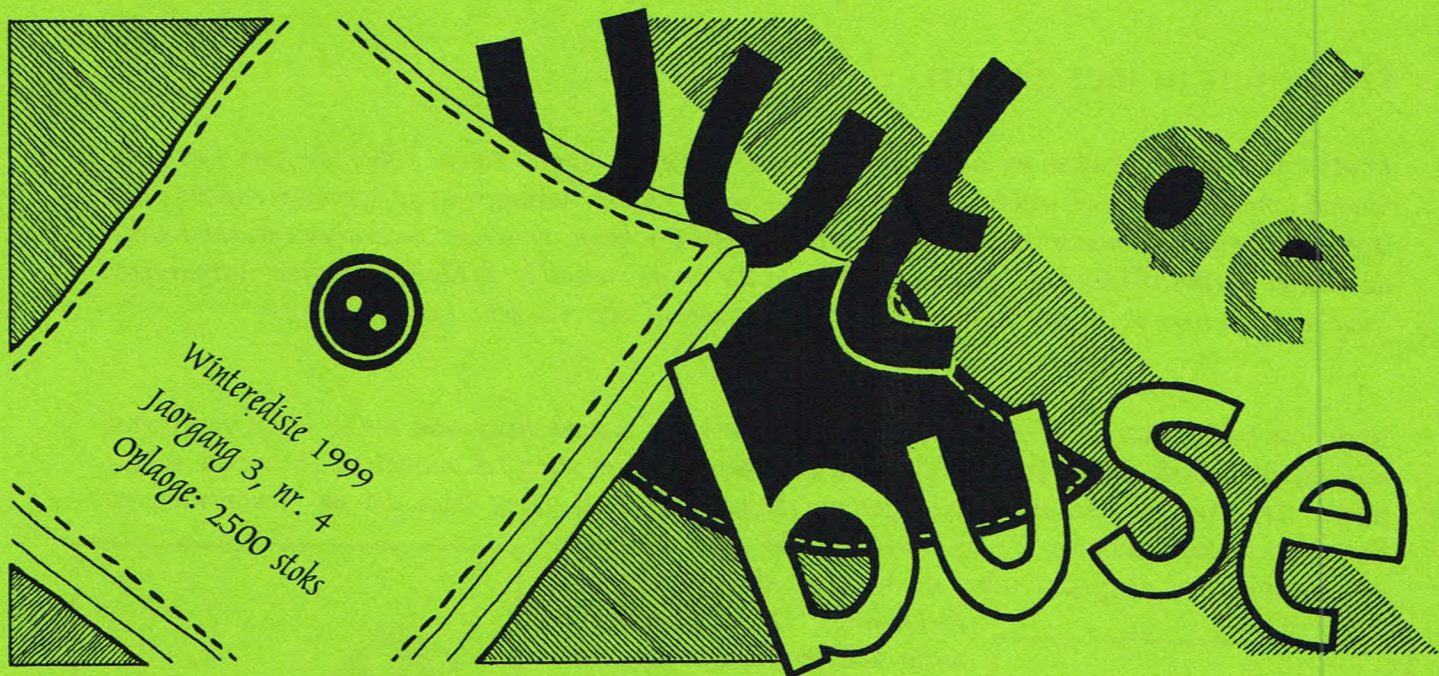


mit mekere naor et jaor 2000!!



BESTE JONGEN EN MAEGIES!

We kommen de hielten dichter bi'j et jaor 2000! Vienen jim dat slim spannend of maekt et je niet zovule uut? Et overkomt de meerste meensken vanzels mar ien keer in heur leven dat ze een ieuw-wisseling mitmaeken. Een hiel inkelde keer is d'r iene die et twee keer mitmaekt. Mar ja, bi'j de eerste keer bi'j' dan nog hiel jong en bi'j de twiede keer stokoold... Ie maeken et dan beide keren warschienlik niet echt bewust mit. Wi'j hopen in elk geval dat jim niet tevule millenniumperblemen kriegen en daj'm een hiel mooi uutaende van 1999 hebben zullen en een nog beter begin in 2000.

In disse *Uut de buse* kuj' weer van alles lezen. Zo staot d'r een prachtig verhael over Pake in, die wél mit een millenniumperbleem te maeken krigt (bladziede drieje en viere). Op bladziede viere staon ok nog een peer lollige moppen. Kiek mar es gauw. De vaaste rebrieken over *De Stellingwarver netuur* en et *Stellingwarfs Woordeboek* kuj' vienen op de bladzieden tweeje en zeuven, wiels de puzzel op bladziede vufe staot.

Dit keer slaon we de rebriek *Vroeger en now* over. In de volgende *Uut de buse* is die trouwens wel weer te vienen, heur. Mar we wollen jim dit keer wat vertellen en zien laoten over et hiemkundefeest dat in oktober vierd is. Dat feest wodde hullen omdat et vak hiemkunde now tien jaor op de schoelen in de Stellingwarven geven wodt. An die feestelike dag deden ok een tal kiender mit. Mar kiek zels mar es op bladziede zesse. Op de achterste bladziede hebben we, omdat disse *Uut de buse* de alderlaeste van disse ieuw is, een mooi spullegien bedocht. Jim moe'n dat mar gauw een keertien speulen. Aj' et winnen, alvast oonze fielsetaosies en win ie et niet: volgende keer beter!

Wi'j hopen dat jim weer een bulte plezier en wille mit et kraantien hebben en weensken jim ok al vast een hiele fijne kastvekaansie toe en alle goeds veur et kommende jaor! Tot in et veurjaor!

UUT DE STELLINGWARVER NETUUR

De netuur in jannewaori

In disse Uut de buse kieken we ok al evenpies naor de eerste maond van et volgende jaor. Dat is de maond jannewaori die ok wel louwmaond nuumd wodt. Op de Stellingwarver Spreukekelinder - dat is een hiele mooie scheurkelinder - schrift meneer Wiebe Scheenstra iedere maond een stokkien over de netuur. In elk stokkien kuj' lezen hoe de netuur d'r in die maond in de Stellingwarven uutzien kan. In et stokkien over de netuur in jannewaori gaot et veural over voegels. Lees et mar es:

In de louwmaond kan et vriezen of dujjen. As et de hiele maond vröst, wat aenlik nooit veurkomt, kriegen de meeste dieren et krap. Meerstal kommen d'r op et voerplak zaodeters. De merel, schatliester (*kramsvoegel*) en et roodvleugeltien (*koperwiek*) eten graeg fruit dat an 't verrotten is. Behalven mezen kommen d'r ok verschillende vinkies zoas et gewone vinkien, de gooldvinke, de keep en de grune muske

(*groenling*). De appelvinke is aorig zeldzem. Et roodbossien en et winterkeuninkien scharren vaeke onder de voertaofel omme op zuuk naor eten (stokkies vet) dat de ere voegels valen laoten hebben. De grote bonte specht et graeg (goedkope) pindakeze. Smeer et bi'j beties uut tegen een boomstamme of een paol. De neutepolle (*hazelaar*) staot soms in disse

tied al in de bluui mit opvalend grote gele mannelike katties. De haezen en de vossen bin an et peren. Beide dieren bin in de morgen

nog aktief. De merel zingt binnensmonds, de hoolt- of ringeldoeve en de Turkse tortel koerken. De zwatte kri'je en de roeke konterleren de nusten van veurig jaor. Boven eupen gebieden vligt schomelend de blauwe kiekendief. Et mannegien is blauwgries, et wiefien dat wat groter is, is bruun. Beide hebben ze een witte stute. In een zaachte winter ziej' de schofferd (*bui-zerd*) en de havik al baltsen.



de gooldvinke



de grune muske



de havik

Pake op weg naor 2000

(Een verhaal van Anke Hoornstra)

‘Zet et raem dan ok eupen,’ foetert Beppe wiels zi’j haostig deur de keuken lopt.

‘Wie, ikke?’ vragt Pake hiemende.

Hi’j is haost niet te zien, zo vol damp staot de keuken. Et is ooldejaorsdag en dan het Pake et altied slim drok, omdat Pake vint dat hi’j zowat veur de hiele buurt euliekoeken bakken moet.

Now ja, de koeken van Pake bin ok wel slim lekker, mar hi’j wodt wel wat kribbig van al dat wark. Hi’j staot te poesten bi’j et fernuus mit et zwiet op et heufd en elk jaor verget hi’j et raem eupen te zetten. Now Beppe dat daon het, liekt et buten wel as d’r braand is.

‘Hejje, hejje,’ zegt Beppe, ‘wat heb ie et drok!’ ‘Now, zeg dat wel,’ antwoordt Pake wiels hi’j een peer koeken uut de hiete eulie haelt. ‘Ik moet nog zowat drie liter beslag opmaeken, dan he’k de gewone euliekoeken klaor. Dan staot d’r al weer een emmer mit krentebeslag en dan he’k et nog niet had, want d’r moet ok nog een hiele riegel appelflappen bakt wodden veur Bas en Minke. Waor blieven die trouwens, zi’j zollen mi’j helpen.’

Krek as Pake et zegt, wodt d’r an et raem tikt.

‘Hier bin wi’j al, Pake!’ Twie heufies kieken deur et eupen raem de keuken in.

‘Kom d’r mar gauw in,’ zegt Beppe, ‘die aarme man kan jim hulpe best bruken.’

‘Waoromme bin jim zo laete,’ vragt Pake, ‘ik stao d’r al vanof negen ure allienig veur.’

‘Stelle jow toch niet zo an,’ zegt Beppe, ‘ie willen et allemaole zels en dan moej’ ok niet klaegen!’

Beppe het wel geliek vanzels, mar Bas en Minke bin et ok mit Pake iens dat ze te laete binnen.

‘Wi’j mossen mit Pappé nog te vuurwark haelen,’ zegt Bas, ‘dat mag van de pelisie pas nao elf ure, omdat iederiene aandere vusen te vroeg begint te knallen.’

‘Ja,’ zegt Minke, ‘daor wodden de oolde meensken en de katten en honnen benauwd

veur. Die kroepen dan vot en daor kommen allienig mar ongelokken van, zegt Pappé.’

‘Wo’n wi’j now al op iene bulte gooid mit honnen en katten!’ foetert Pake.

Minke krigt een kleur. Pake wil niet oold wezen.

‘Mar ik bedoele jow niet,’ perbeert zi’j heur d’r uut te flaaiken.

‘Mi’j wel dan?’ vragt Beppe. Mar die lacht, die mient et niet zo.

‘Ik zie jow al zitten,’ gniest Beppe tegen Pake, ‘tegere mit de katten van de burenen in een hoge boom! En mar raozen mit zien beidend dat jim d’r niet uut kommen kunen!’

‘Ja,’ lacht Bas, ‘en dan moet de brandweer kommen om jim d’r uut te haelen.’

‘Zo kan et wel weer,’ vint Pake, ‘doe mar es wat veur de kost.’

Beppe dot Bas en Minke elk een schölk veur en dan kun ze los. Ze moe’n eerst ofwassen en dan dweilen. Pake het de hiele boel d’r onder griemd. Zi’j kun wel schaetsen op de vloer, zovule beslag is d’r naost de panne valen. As ze daor mit klaor binnen, meugen ze poeiersuker op de euliekoeken strujjen.

‘Ok mar es even wat pruvén,’ vint Pake.

Dat hoeft Pake gien twee keer te zeggen. Zi’j hebben zomar een bod leeg.

‘Bin ze lekker,’ vragt Beppe, ‘bin ze wel geer?’ Ze pakt ok iene en nog iene en...

‘Meer niet,’ zegt Pake, ‘ik blieve niet an et bakken.’

Even laeter is de emmer mit krentebeslag ok al leeg.

‘Now de flappen,’ zegt Minke.

Ze moe’n eerst de appels schellen wiels Pake et beslag maekt. Dan moet et een ure staon om te rizen. Pake en Beppe gaon bi’j Bas en Minke an de taofel zitten en haelen de klokhuzen uut de appels mit een appelbore. Now moe’n d’r nog plakkies van sneden wodden. Et is een hiel wark, mar de flappen van Pake bin de lekkerste flappen! Beppe zet d’r nog even een pot thee bi’j en ze moe’n ok nog weer even pruvén van de euliekoeken vanzels.

‘Zo,’ zegt Pake dan, ‘dus jim meugen opblieven vanaovend, veur et ni’je jaor.’ Bas en Minke nikken mit et heufd, zi’j hebben de mond nog vol.

‘Dat zal me aandere wel wat wodden vannacht, mit al die vliegtugen die de locht uut sodemieteren!’

‘Dat gebeurt niet, heur Pake, alle komputers bin now millennium-proof,’ zegt Bas. ‘Dat ston gister in de kraante.’

‘Now,’ zegt Pake, ‘ik mag et hopen. Mit dat ding van mi’j het et muute genoeg kost en een protte geld ok.’

‘Ja, en waaromme mag Joost weten, want ie doen d’r allienig mar spullegies mit,’ gniest Beppe.

‘Kun jim dan zo lange wel wakker blieven?’

Pake begint mar gauw over wat eers.

‘Tuurlik wel,’ zeggen Bas en Minke.

‘Veurig jaor vullen jim aandere wel om half twaelf al in de slaop.’

‘Ja,’ zegt Minke, ‘mar wi’j bin ok al weer een jaor oolder en now wodt et 2000, dat willen wi’j niet missen, hen Bas?’

‘Nee,’ antwoordt Bas, ‘ik neme washaanties mit en daor doe ’k dan koold waeter op, veur a’k slaoperig wodde.’

‘Wi’j zullen et vanaovend wel vernemen,’ zegt Beppe, ‘eerst mar weer an et wark, want jim bin nog lang niet klaor en ik moet de hiele kaemer nog doen, dat: hup, in de bienen!’

Aovens zitten Bas en Minke tegere mit Pape, Mamme, Pake en Beppe en de burenen en heur kiender in de kaemer te waachten tot et twaelf ure wodt. De klokke is al op de tillevisie. Bas en Minke staon in de hoolding mit et glas in de haand om de eerste te wezen die et ni’jjaor ofwint. Mar dan heuren ze inienend een vremd geluud! Et komt bi’j Pake zien stoel vot. Pake snorkt!! Pake slapt!! Dan slat de klokke twaelf ure. Iederiene lopt inienend tuten uut te dielen en hanen te schudden. Pake slapt d’r dwas deurhenne. Bas wil him een koold washaantien tegen et gezicht hollen, mar dat mag niet van

Beppe.

‘Doe mar niet, heur Bas,’ zegt zi’j, ‘hi’j kan wel zo schrikken dat hi’j daenkt dat d’r een vliegtuug op him daele kommen is. Laot mar lekker slaopen. Hi’j wodt vanzels wel weer wakker.’

‘Ja,’ lacht Minke, ‘mar millennium-proof is hi’j nog lange niet.’

Ik weenske jim allemaole een hiel gelokkig en gezegend 2000 mit alles wat mar weenselik is. En euh, hool et millennium-proof, hen! Vale d’r niet bi’j in de slaop!

Anke.

GRAPPIEN

Juffer vragt an Henk hoe zien ni’je zussien hiet.
‘Dat weten we nog niet, juffer,’ antwoordt Henk. ‘Ze praot nog slim ondudelik.’

GRAPPIEN

Simon zegt tegen Meester:
‘Ik vien niet dat ik een nul verdiend heb!’
Mar wat zegt de meester...:
‘Ik ok niet, mar leger kon ik je niet geven!’

GRAPPIEN

Mieke komt mit een hiel min rappot thuus. Heit zit krek in huus de kraante te lezen. As hi’j staon gaon zal en et bekieken wil, zegt Mieke:
‘Laot mar Heit, blief mar lekker zitten, ik blief ok zitten...!’

PUZEL

In de puzel moe'n woorden invuld wodden die ok in et verhael over Pake veurkommen. Om die woorden te vienen moe'n jim gebruik maeken van de omschrievings hieronder. Soms moej' zinnen opzuchen daor et woord in staot dat vraogd wodt. Veul plezier en succes!

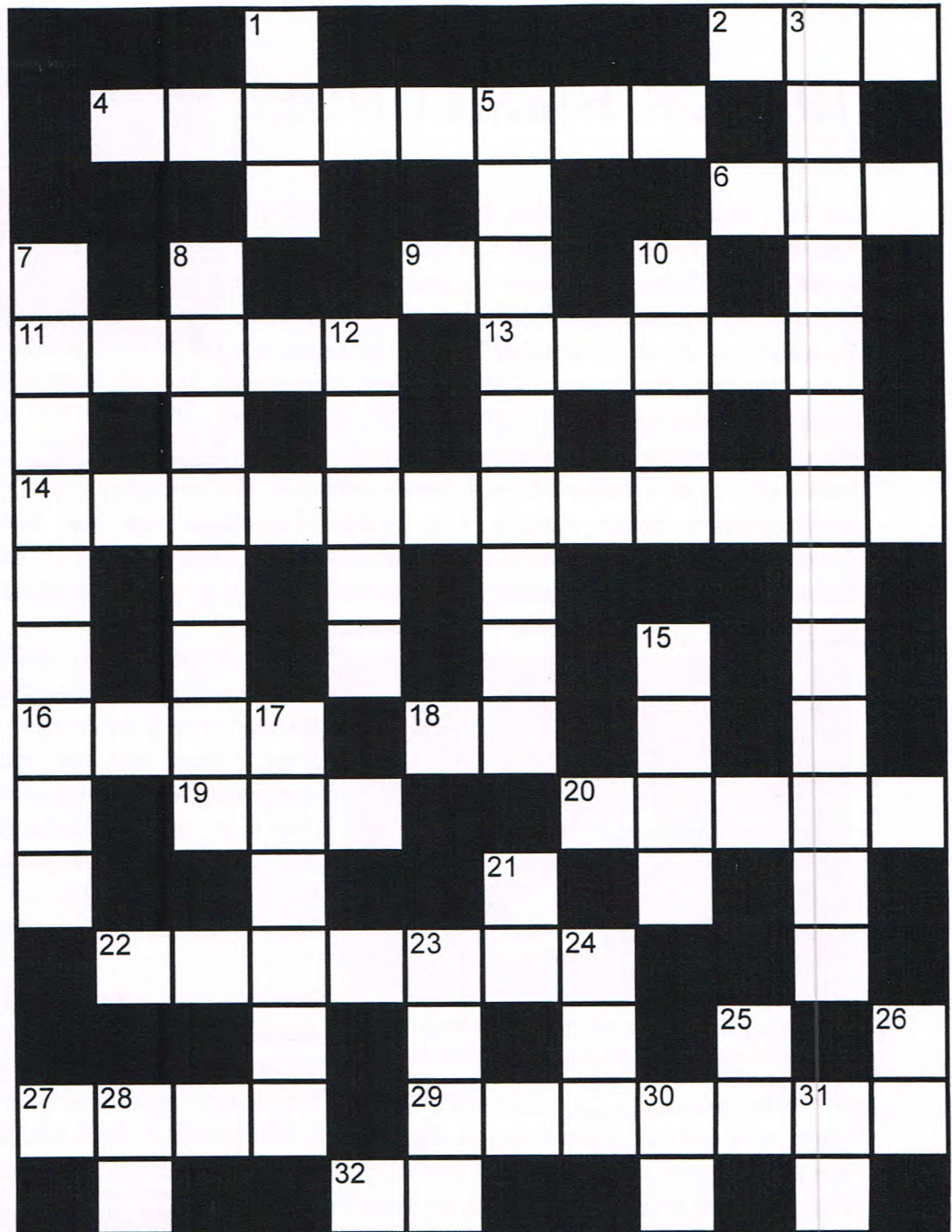
Van links naor rechts:

2. Wat hebben Minke en Bas zomar leeg? 4. Wat mossen Minke en Bas eerst haelen veurdat ze bi'j Pake kwamen? 6. Dat mag van de pelisie pas nao ... ure. 9. Poeliersuker .. de euliekoeken strujjen. 11. Waor kommen de vliegtugen uut sodemieteren? 13. Waor haelt Pake een peer koeken uut? 14. Wat zit d'r in de emmer? 16. Et komt bi'j Pake stoel vot. 18. '.. willen et allemaole zels en dan moej' niet klaegen.' 19.

Veur welk jaor meugen Bas en Minke opblieven? 20. 'Daor wodden de meensken en katten en honnen benauwd veur.' 22. Wat maekt Pake et lekkerste? 27. 'Bin ze lekker,' vragt Beppe, 'bin ze wel?' 29. 'Die dan vot en daor kommen allienig mar ongelokken van, zegt Pappé.' 32. 'Veurig jaor vullen jim aandere wel om half twaelf al in .. slaop.'

Van boven naor onder:

1. Perbeert zi'j heur d'r ... te flaaiken. 3. Welke dag het Pake et altied slim drok? 5. Waormit haelen Bas en Minke de klokhuzen uut de appels? 7. Wat veur huzen zitten d'r in appels? 8. Wat moe'n Bas en Minke eerst mit de appels doen veurdat Pake d'r flappen van bakt? 10. Wat hebben Bas en Minke tegen twaelf ure in de haand? 12. Wat lopt iederiene om twaelf ure uut te dielen? 15. Ooldejaorsdag het Pake et altied slim 17. Wat perbeer ie om twaelf ure of te winnen? 21. Bas en Minke bin et ok mit Pake iens dat ze .. laete binnen. 23. Et aldereerste woord van dit verhael. 24. Vuurwark verkopen mag van de pelisie pas ... elf ure? 25. Et zwiet .. et heufd. 26. 'Tegere mit de katten van de bureen .. een hoge boom.' 28. 'Ok mar .. even wat pruyen.' 30. 'Zet .. raem dan ok eupen.' 31. Ze moe'n eerst ofwassen .. dan dweilen.



10 JAOR HIEMKUNDE!

Dit keer vienen jim in *Uut de buse* ni'jgies én foto's van et grote hiemkunde-feest. Dat feest wodde hollen omdat et vak hiemkunde now 10 jaor op de meeste basisschoelen in de beide Stellingwarven geven wodt. Et wodde op 20 en 21 oktober vierd in et gemiente-huus van West-Stellingwarf. Zoe'n honderd meensken maekten et feest mit. Op et feest weren d'r meensken die over et belang van hiemkunde vertelden, mar d'r weren ok een tal kiender die gedichten veurlazzen, een tenielstok over Piepmoes opvoerden en die Stellingwarver lieties zongen. Die kiender kwammen van drie verschillende schoelen: *De Lantscheene* van Ooldetriene, *Tussen de singels* van Oosterwoolde en *'t Holtpad* van Ni'jhooltpae. Daornaost was d'r een prachtige tentoonstelling waar aj' alle lesmateriaol van hiemkunde bezien konnen.



Twie leerlingen van De Lantscheene en twieje van Tussen de singels voerden de tenielstok Piepmoes bi'j de Lende op.



Op disse foto zien jim alle boekies, kaorten, CD's, petten, lampions etc. die mit Piepmoes te maeken hebben.

Et vak hiemkunde is indertied bi'j jim op schoele kommen in plak van et Fries. Et doel was om alle kiender op alle schoelen in de perveensie Friesland Fries te leren. Mar een protte meesters, juffen en oolden van kiender weren et daar niet mit iens. Et Fries is in Oost- en West-Stellingwarf ja aenlik een vrende tael. In de rest van de perveensie praoten de meensken wél veur et grootste pat Fries, mar bi'j oons praot haost iederiene van oorsprong et Stellingwarfs.

betekent et zoks as: kennis van de eigen streek. Dat betekent dat d'r op schoele lessen geven woden moeten over de geschiedenis van de eigen streek, de geografie, de netuur, de meensken die d'r wonen en wat ze doen, de netuur, de keunst en de tael. Behalven et Stellingwarfs moet d'r liekewel ok omme-daenken wezen veur et Fries. Now, en deurdatt haost alle schoelen *'t Herenhoentien*, *Uut de buse* en *Switjs* bruken lokt dat goed. Daornaost bin d'r ok nog een tal lesboekies, videoverhaelen, oolde dörpsfilms, komputerlessen en d'r bin schoelen die alderdeegst mit gebruik van Internet an hiemkunde doen.

Nao een boel gepraot is doe besleuten dat et in de Stellingwarven aandere mos. In plak van et Fries mos d'r mar hiemkunde geven wodden. En wat hoolt hiemkunde now ok al weer percies in? Now, letterlik

Iederiene, mar dan ok iederiene, was et an et aende van de feestdaegen et gloeiend mit mekere iens: Hiemkunde moet deurgaon, tot veer in de ni'je ieuw, zó mooi is et! En daar bin wi'j et vanzels hielendal mit iens, jim dan?



Ok de keboolters Ulf, Alf, Olf, Jori en Ondo weren present op et hiemkunde-feest!

Oplossing puzzel veurige keer: schiemerdonker

UUT ET STELLINGWARFS WOORDEBOEK

Ooldejaor

Nog even en et ooldejaor zit d'r op. **Ooldejaor**, zo numen de meeste Stellingwarvers de laeste dag van et jaor. Temeensen de inwoners van Oost- en West-Stellingwarf die Stellingwarfs praoten, vanzels... D'r bin liekewel ok Stellingwarvers die **ooldjaor** zeggen, bi'jglieks meensken uut Ni'jberkoop, Oolde- en Ni'jlaemer, Oosterwoolde, Spange en Steggerde. En in de Westhoeke van West-Stellingwarf zeggen een boel meensken **ouwejaor**. We laoten jim hier een peer zinnegies zien, daor die woorden in bruukt wodden:

Kommen jim dit keer bi'j oons et ooldjaor uutzitten? Dat betekent daj' de laeste dag van et jaor opblieven tot et ni'je jaor begint.

Et ooldejaor uutschieten wil zeggen daj' 'knallend' ofscheid nemen van et ooldejaor deur vuurwark of te schieten. Vroeger bruukten ze daor carbid en melkbussen veur.

Et ouwejaor wodde uutluded, dat was om de kwaoie geesten te verdrieven. Ie deden dat deur de klokke, bi'jglieks die in een klokkestoel hangt, naachs om twaelf ure te luden. Et gebeurt trouwens nog de hieltied in verschillende dörpen. Bi'j jim ok?

Oold

We kieken dit keer in et woordeboek ok even bi'j et woortien **oold**. Daor staon ok tal van aorige uitdrukkings en mooie zinnegies bi'j, lees mar es:

As een kiend vragt waor de oolden et over hebben en die willen dat niet zeggen, geven ze wel es et antwoord: *Over oolde tieden en ni'jjaorskoeken*.

Vroeger wodden oolde meensken vaeke *oolden van daegen* nuumd.

Een oolde koe of een oolde vrouw wodt wel es een *oold bessien* nuumd.

Oold genoeg om wies genoeg te wezen wodt wel zegd aj' vienen dat iene oold genoeg is om wat te doen of te begriepen.

Van een wat ooldere man die nog gien vriendin of vrouw het, wodt wel zegd: *Oold en stief en nog gien wief*.

Bi'j et oolde blieven betekent de dingen doen blieven zoas altied, dus niet veraanderen.

Ze bin daor nog wat an et oolde - ze bin daor een betien oolderwets.

Et is weer et oolde lietien - et is weer krek as altied.

De laomer (lammetjes) leupen achter de oolde an - de laomer leupen achter de mem an.

De ooldste pepieren hebben is daj' de ooldste persoon binnen of de ooldste rechten hebben.

Iene die altied zeurt, kuj' *een oolde kaekel, een oolde zeurpot* of *een oolde mierkerd* numen.

As de oolden et wark doen en de kiender doen niks, kuj' zeggen: *Et oolde goed moet eerst an aende*.

Zok oold, yok jong betekent dat de kiender al krek zo binnen as de oolden. Et betekent etzelde as 'zo de ouden zongen, piepen de jongen'.

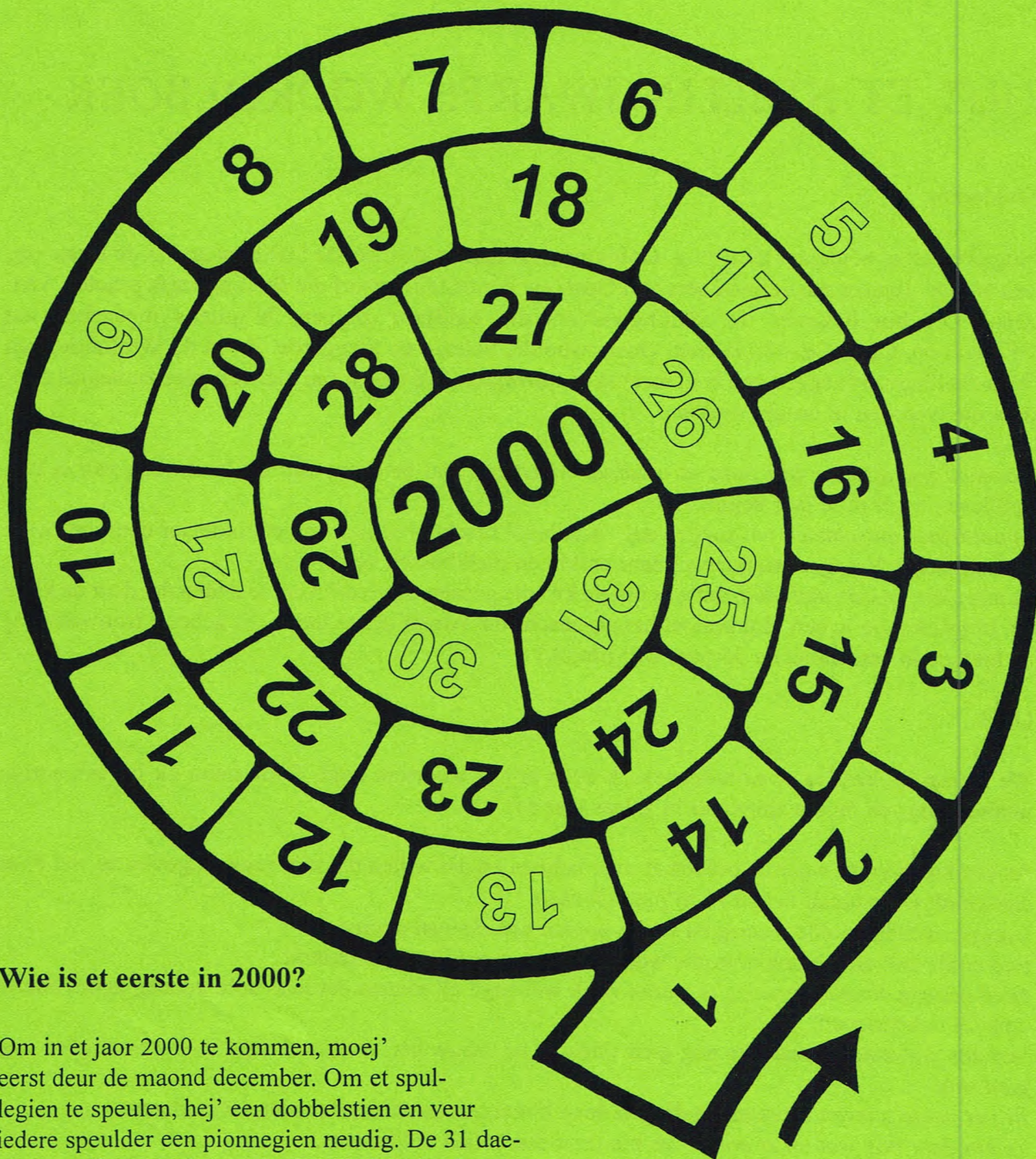
As iene vragt hoe oold aj' binnen, kuj' veur de gek as antwoord geven:

Krek zo oold as mien hanen

Mar niet as mien tanen

Mien neuz' en mien oren

Bin gelieke mit mi'j geboren.



Wie is et eerste in 2000?

Om in et jaor 2000 te kommen, moej' eerst deur de maond december. Om et spullegien te speulen, hej' een dobbelstien en veur iedere speulder een pionnegien neudig. De 31 daegen van die maond staon in de cirkel. Ie beginnen vanzels in et vakkien mit de iene van 1 december. Aj' in een hokkien mit een zwat ciefer kommen, hoej' veerder niks te doen. Mar in de ere vakkies wel! Bi'j zoe'n vakkien heurt een opdracht. Hieronder staon de ciefers van die vakkies mit de opdracht d'r bi'j:

5. Zwatte Piet is een klier! Ie moe'n van him opni'j beginnen! **9.** Ie gaon wel slim hadde! Iene beurt waachten. **13.** Pech! Gooi eerst een zesse en gao dan veerder. **17.** Over twie weken is et ooldejaorsdag. Daorum meuj' hier nóg een keertien gooien! **21.** Op de kotste dag van et jaor is et slim koold. Zuurk een peer haansken op en doe die an. Speul et spullegien mit de haansken an veerder uut... **25.** Op eerste kastdag zing ie vanzels eerst een kastlietien veurdaj' veerder gaon. **26.** Op twiede kastdag hej' zóveul lekker eten had, daj' even kalm an moeten. Iene beurt waachten! **30.** Tsja, dat is now sneu. Now bin ie d'r haost en now moej' weeromme naor 24 december! **31.** De laeste dag van et jaor is altied hiel gezellig. Om die wat langer duren te laoten, moej' iene beurt overslaon!